Projekts_2_10_Layout 1 06.12.2018. 16:07 Page 1

«Rasa Botanicals» – ik pilienā paslēptais Latvijas dabas spēks

Lidija Kirillova

SIA «Rasa Botanicals» ir vēl pavisam mazs un gluži jauns uzņēmums. Oficiālie dati liecina, ka Komercreģistrā tas iekļauts ar šī gada 3. janvāri, bet Valsts ieņēmumu dienesta sarakstos – 12. februārī. Neskatoties uz to, uzņēmums pievērsis sev pietiekami daudz uzmanības un attiecīgajās institūcijās pamanīts un novērtēts, kļūstot par uzvarētāju Latgales plānošanas reģiona rīkotajā konkursā «Latgales reģiona uzņēmēju Gada balva 2018».

Uzņēmums «Rasa Botanicals» no Līvānu novada Sutriem ieguva balvu nominācijā «Gada inovācija», kur tika vērtēts pēc vairākiem kritērijiem – uzņēmuma reģistrācija un darbība Latgales reģionā, jaunu, uz zināšanām balstītu produktu vai pakalpojumu radīšana, videi draudzīga saimniekošana, vietējo resursu izmantošana, investīciju piesaiste, sadarbība ar zinātni un pētniecību, produkta tirgus potenciāls, ekonomiskie rādītāji. Lai saprastu, no kurienes Sutros tik ņiprs uzņēmums, kas nepilna gada laikā spējis sevi pierādīt un pat nopelnīt balvu, devāmies iepazīties ar «Rasa Botanicals» komandu.

Latvijas daba augiem ir devusi ne tikai garšu un smaržu, bet arī milzīgu ārstniecisku spēku. Ekstraktos, ko ražo SIA «Rasa Botanicals», šis spēks ir ikvienā pilienā

Publicitātes foto

Ekstraktu ražošanas iekārtas nav pārlieku sarežģītas, taču, lai garantētu produkta kvalitāti, tiek uzlabotas un pilnveidotas

Publicitātes foto

Ekstrahējot liepziedus, šķīduma krāsa un smarža ir daudz intensīvāka, nekā esam to raduši baudīt tējas krūzē

Kā radās «Rasa Botanicals»

«Mēs vēl esam ļoti maziņi un speram pirmos solīšus, tāpēc izvirzīšana balvai un pēc tam balvas saņemšana mums pašiem bija negaidīts pārsteigums un lielā mērā avanss,» tā saka SIA «Rasa Botanicals» dibināšanas idejas autore **Zane Grigale-Soročina**. «Patiesībā – speram pirmos soļus paši priekš sevis, lai maniem vecākiem būtu darbs.» Skaidrības labad uzreiz jāsaka, ka Zanes tētis bija nesen slēgtās Sutru pamatskolas ilggadējais direktors Māris Grigalis. Mamma Elita Sutros bērniem mācīja bioloģiju un ķīmiju, pašlaik ir Jāņa Eglīša Preiļu Valsts ģimnāzijas pedagoģe. «Taču es redzu, kā mammai *deg* acis, kad viņa darbojas mūsu mazajā rūpnīcā. Man ir patiess prieks, ka vecāki *aizdegušies* ar šo ideju. Tikai pateicoties manai ģimenei, viss ir sācies un attīstījies,» saka Zane.

Ģimenes ciešo līdzdarbošanos un kopīgās pūles Zane sarunas laikā uzsver vairākkārt. Kārtējo reizi nākas pārliecināties, ka tu, cilvēks, viens pats neesi ne cīnītājs, ne kalnu gāzējs, par tik smalkām lietām kā uz zinātniskiem pētījumiem balstītu augu ekstraktu ražošana nemaz nerunājot.

«Viss notika, pateicoties tam, ka vecāki noticēja manai idejai un tās attīstīšanai izremontēja veco saimniecības ēku, pārveidojot to par nelielu ražotni. Pateicoties manam vīram Aleksandram, kurš lika kopā skaitļus, rēķināja un salika bilanci divdesmit gadus uz priekšu, meklējot, vai tur beigās sanāks plusi vai nesanāks. Pateicoties šiem cilvēkiem, kuri noticēja idejai un joprojām uz liela entuziasma pamata turpina darboties, man ir pārliecība, ka viss izdosies,» tā skaidro Zane.

Zanes dzīvesbiedrs pēc profesijas ir enerģētiķis, bet viņam bijusi pieredze strādāt un īstenot projektus, kā saka, no a līdz z – gan ekonomisko pusi, gan izejvielu un visas pārējās lietas, no kā atkarīgs, vai projekts būs dzīvotspējīgs. Aleksandrs lieliski pārzina uzņēmējdarbības «drēbi», tāpēc viņa viedoklis bija ļoti no svara. Pati Zane pēc izglītības ir ķīmiķe, pašlaik zinātniskā grāda kandidāts ķīmijas tehnoloģijā. Nākamais solis – aizstāvēt promocijas darbu un iegūt doktora grādu ķīmijas tehnoloģijā Rīgas Tehniskajā universitātē. Bērnība un skolas gadi pagājuši Sutru pamatskolā, Preiļu Valsts ģimnāzijā, studijas – Rīgas Tehniskajā universitātē. Vēl Zanei ir ķīmiķes tehnoloģes vairāk nekā astoņu gadu pieredze kosmetoloģijā SIA «Kinetics Nail Systems», kur viņa nodarbojas ar jaunu ādas kopšanas līdzekļu – kosmētisko krēmu, skrubju, citu produktu rokām un kājām – receptūru izstrādi. Tas ir viņas pamatdarbs un ikdienas profesija.

Kaut kam tādam bija jānotiek

Ņemot vērā visu iepriekš teikto, rodas secinājums, ka ne vien zvaigznes, bet arī visas citas lietas bija sastājušās tā, ka kaut kam tādam, kura rezultātā radās «Rasa Botanicals», bija jānotiek. Zane spriež, ka citos apstākļos viss būtu citādāk.

«Biju dekrēta atvaļinājumā ar savu otro bērniņu, kad radās iespēja ekskursijā apmeklēt populāro Latvijas kosmētikas uzņēmumu «Madara». Ekskursijas laikā speciālisti stāstīja, cik Latvija ir bagāta ar dažādiem augiem. Pie tam mūsu klimatiskajā joslā visi augi ir daudz bagātāki ar dažādām vielām nekā kaut kur dienvidu zemēs – Spānijā vai, teiksim, Itālijā. Apstākļi ir tādi, ka augiem dabas radītā stresa situācijā jāmācās pašiem sevi aizsargāt. Līdz ar to mums, cilvēkiem, tā ir iespēja ņemt augu aktīvās vielas un izmantot savā labā cīņā ar radikāļiem vai iekaisuma procesiem,» stāsta Zane.

Toreiz, ciemojoties «Madarā», Zane prātā piefiksējusi frāzi, ka Latvijā diemžēl nav daudz uzņēmumu, kas spēj ko tādu ražot un piedāvāt. Tajā pašā laikā sāka pieņemt projektus LEADER programmai, par ko Zanei pastāstījis tētis. Notika tikšanās ar biedrības «Preiļu rajona partnerība» vadītāju Valiju Vaivodi, iedrošinājums iesniegt projektu. Rezultātā projekts tika apstiprināts, tā realizācijai saņemts arī finansējums.

«Pateicoties LEADERim un starta atbalstam, varējām ķerties pie lietas. Kļuvām par Daugavpils biznesa inkubatora biedriem, par ko nespēju beigt priecāties. Inkubators mūs bagātina ar dažādām bezmaksas mācībām, sniedz mentoru konsultācijas, finansiāli atbalsta mūsu tālākos projektus. Es tagad visiem saku, ka tāda ideja varēja īstenoties, tikai pateicoties cilvēkiem man blakus – ģimenei, «Preiļu rajona partnerībai», biznesa inkubatora ļaudīm un citiem. Piemēram, mums ir pazīstama fantastiska māksliniece, kura izstrādā noformējumu, sadarbojamies ar Latvijas Universitātes biologiem un ķīmiķiem, kuri pēta mūsu ekstraktu īpašības un spējas. Ar zinātniski pierādītu materiālu bagāžu varam iet pie klientiem ar savu piedāvājumu – Latvijas ārstniecības augu ekstraktiem.»

Ultraskaņa pret macerāciju

Produkts, ko iegūst «Rasa Botanicals», ir augu aktīvo vielu izvilkumi. Ražošanas procesā tiek izmantota ultraskaņas tehnoloģija, kas citur Latvijā pagaidām netiek pielietota. Standarta metode ir macerācija, kad augs tiek mērcēts šķīdinātājā apmēram mēnesi, kad tiek izvilktas visas aktīvās vielas, pēc tam attīrītas. Metode, izmantojot ultraskaņu, ļauj izmantot nevis šķīdinātājus, bet attīrītu ūdeni. Zane stāsta, ka šajā gadījumā arī atkritumus var droši kompostēt un izmantot dārza mēslošanā. Vēl viena ultraskaņas tehnoloģijas priekšrocība – tā ir daudz ātrāka. Lai nekļūdītos terminos, neiedziļināšos sīkumos, vien gribas paskaidrot, ka procesi notiek nelielā temperatūrā, tiek saglabāti visi augos esošie vitamīni un citas derīgās vielas. Pēc filtrācijas iegūtais šķīdums tiek piedāvāts kosmētikas vai arī pārtikas ražotājiem. Šobrīd uzsākta sadarbība ar kādu dzērienu ražošanas uzņēmumu, kosmētikas dzīvniekiem ražotāju, interesi izrāda arī citi.

«Laukos to varbūt nejūt, bet, piemēram, Rīgā visi ekoproduktu ražotāji tagad ir topā, ekoloģisko produktu veikali – pircēju pilni. Cilvēki ir attālinājušies no dabas un miera, ko daba sniedz, tāpēc ikdienas steigā to grib aizstāt citādi. Viņi pērk zemnieku audzētos ekoloģiskos produktus, izvēlas sev attiecīgu kosmētiku, vārdu sakot, pievēršas ilgtspējīgai attīstībai. Tāda ir visas pasaules tendence,» skaidro Zane.

Lai mazais Sutru uzņēmums pilnvērtīgi iekļautos kopīgajā virzienā, «Rasa Botanicals» pašlaik iziet sertifikāciju, ko veic «Ecocert group» speciālisti no Francijas. Cosmos sertifikācijas zīme ir svarīga, lai uzņēmums varētu attīstīties. Augustā notikušais audits bija veiksmīgs, neatbilstības netika atrastas.

Lai ražotu augstvērtīgu produktu, arī izejvielām jānāk no bioloģiskajām saimniecībām. Augus uzņēmumam piegādā visiem labi zināmā bioloģiskā zemnieku saimniecība «Kurmīši» no Krāslavas novada un zemnieku saimniecība «Mārītes» no Madonas apkaimes.

Vasaras smarža ziemā

Zane rāda bukletu, ko uzņēmums šobrīd piedāvā klientiem. Tas ir Latvijas dabas zelta komplekts, kas sastāv no visplašāk pazīstamajiem augiem – bērza lapas, sarkanais āboliņš, smiltsērkšķu ogas un smiltsērkšķu lapas, nātres, kumelītes, rabarberi, kliņģerītes, liepziedi, ceļmallapas, raspodiņi. Nav tā, ka ražotne darbojas katru dienu, ekstrakti tiek ražoti pēc pieprasījuma. Lai gan laukā ir ziema, telpās smaržo pēc vasaras. Kliņģerītes cenšas pārspēt liepziedus, savukārt priežu skuju aromāts konkurē ar bērzu lapu smaržu – īsta vasara.

«Klientu pasūtījumi tiek izpildīti ātri, jo visas izejvielas ir sagādātas pietiekamā daudzumā. Esam gatavi strādāt, tiklīdz ir vajadzība, jo pagaidām vēl tikai iepazīstinām klientus ar sevi,» saka Zane. «Mūsu tehnoloģiskā priekšrocība ir tā, ka pasūtījumu varam izpildīt ļoti ātri – nedēļas laikā vai pat dažās dienās. Pie tam esam ērti klientiem ar to, ka izpildām pasūtījumus arī pavisam nelielos apjomos.»

Visiem pietiks vietas

Kad ritēja konkurss par Latgales reģiona uzņēmēju gada balvu, nominācijā «Gada inovācija» viena no lietām, ko vērtēja žūrija, bija «jaunu un uz zinātņu balstītu produktu ražošana». Grigaļi ar to ir trāpījuši desmitniekā, jo līdzīgas ražotnes Latgalē nav. Esot gan kāds uzņēmums Dobeles pusē, bet viņi skaitoties nozares «dinozauri», jo apritē jau turpat divus gadu desmitus. Tas ir liels, pieredzējis uzņēmums ar lieliem ražošanas apjomiem. Eiropā gan līdzīgu uzņēmumu pietiekami daudz, tajā skaitā Vācijā, Spānijā, Polijā. «Es ticu, ka visiem pietiks vietas zem saules,» Zane ir pārliecināta, sakot, ka «pie tam mēs varam būt citādāki un interesanti ar to, ka savu produkciju piedāvājam ne lielražotājiem, bet mazajiem klientiem. Ekstrakts viņiem nav vajadzīgs desmitos kilogramu, bet pavisam nedaudz, varbūt pāris simti gramu. Lūk, daži piemēri. Pēdējā laikā Latvijā attīstās vīriešu bārdu kopšanas kultūra. Es zinu vismaz trīs nelielus un pavisam jaunus uzņēmumus, kuri sāk ražot attiecīgos kopšanas līdzekļus. Ir pieprasījums pēc ekošampūniem mājas mīļuliem».

Kopā ar sadarbības partneriem

Kā uzskata Zane Grigale-Soročina, jebkura uzņēmuma veiksmīgai attīstībai nākotnē svarīga arī tāda lieta kā sadarbības partneri un personīgie kontakti. Reizēm pat svarīgāki par dārgām reklāmas kampaņām. Kāds, kas pārstāv izejvielu piegādātājkompāniju rūpnieciskajiem ražotājiem, popularizē uzņēmumu. Cits palīdz ar informāciju par projektu konkursiem un iespējām.

«Būšana vidē kopā ar cilvēkiem, kuri dara, dod fantastisku enerģiju un jaudu darīt pašam,» tā Zane īsumā formulē savu domu.

Birokrātiskie šķēršļi tiek pārspēlēti

Runājot par uzņēmējdarbības uzsākšanu, sabiedrībā bieži tiek uzsvērti dažnedažādi birokrātiskie šķēršļi, kas bremzē jaunu uzņēmumu rašanos Latvijā. Vai tā bija arī «Rasa Botanicals» gadījumā?

«Nē, noteikti nē,» saka Zane. «Protams, mēs līdz bezgalībai varam čīkstēt, ka nodokļi lieli, ka tas ir neizdevīgi, bet tas pārāk ilgi. Cilvēki, ar kuriem mums nākas saskarties, vienkāršī dara savu darbu pēc kaut kādas noteiktas procedūras. Mums tas jāpieņem un no savas puses jāizdara prasītais. Ja to dara, visu var paveikt.

Pašlaik ir fantastisks laiks jauniem uzņēmumiem, jo atbalsts, ko var saņemt no Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras, no Eiropas Savienības struktūrfondiem, ir ļoti liels. Mūsu mazais uzņēmums realizēja LEADER projektu, ar Daugavpils biznesa inkubatora palīdzību saņēmām finansiālu atbalstu testu veikšanai, kas ir ļoti dārgs pasākums. Saņemts atbalsts sertifikācijai. Vai nav lieliski, ka mazajiem uzņēmumiem tiek dotas šādas iespējas? Pašlaik viss ir elementāri, ja vien dara.

Tagad gatavoju divus ļoti lielu projektu pieteikumus, kuros būs pieci sadarbības partneri, tajā skaitā Rīgas Tehniskās universitātes pētnieki, Stradiņa Universitātes zinātnieki. Ir runa par pilnīgi jauniem augu produktiem, visai specifiskiem, kas ienesīs svaigas vēsmas Latvijas tirgū.»

Gan inovācijas, gan zemkopība

Ņemot vērā Zanes zināšanu bagāžu un viņas radošo prātu, gribas zināt – vai Latvijas nākotne ir inovācijās un trakās idejās, nobīdot malā ierasto zemkopību un lopkopību? Uzņēmēja un pētniece nebūt nav tik pārliecināta, ka IT un modernās tehnoloģijas Latvju cels saulītē. «Manai krustmātei pieder ļoti spēcīga zemnieku saimniecība Rožkalnu pagastā. Es apbrīnoju šos cilvēkus, jo redzu, cik grūti viņiem viss nāk. Laukiem un smagajam lauku darbam viņi veltījuši visu savu dzīvi. Esmu par to, lai katrs dara to, kas viņam sanāk un sagādā prieku. Kāds audzē graudus, bet kāds nodarbina smadzenes. Un latvieši bez rupjmaizes noteikti nevarēs iztikt. Tāpēc lauksaimniecībai un inovācijām jāpastāv kā līdzvērtīgām, jo vairāk tāpēc, ka tagad tās daudzviet saskaras un mijiedarbojas. Visu cieņu jaunajiem zemniekiem, kuri sevi saredz laukos un neļauj aizaugt tīrumiem.»

Restarts

Zane ir dabas cilvēks, jo tepat Sutru apkārtnes mežos un pļavās izaugusi. «Ļoti vēlos, lai mūsu ideja ir dzīvotspējīga un iesāktais darbs – veiksmīgs. Vēlos, lai tas notiek tieši Sutros. Pati, kopš aizgāju studēt, dzīvoju Rīgā, bet ilgāk par mēnesi pilsētā nevaru izturēt. Tad braucam vai nu uz Sutriem, vai uz vīra laukiem Rēzeknē vai Krāslavā. Pilsēta mūsos ļoti akumulē stresu. Lai atslābinātos un atpūstos, man Sutri ir visfantastiskākā vieta. Atbraucot šurp, es pazaudēju savu ikdienas atbildības nastu, atkal varu justies kā bērns, jo zinu, ka mamma būs sagatavojusi brokastis, tētis savāks bērnus, bet es varu pagulēt un necelties 5.30. Zinātniski pierādīts, ka cilvēkus nomierina zaļā krāsa, bet to var iegūt mežā, laukā, pļavā, rušinoties puķu dobē. Te ir mans restarts.»

Nākotnes vīzija

Zane, Elita un Māris godīgi atzīstas, ka viņiem uzņēmēju gada balva, kurai jauno uzņēmumu pieteica Inese Stahovska no Līvānu uzņēmējdarbības centra, esot bijusi liels un negaidīts pārsteigums. «Mēs taču nestrādājam balvu dēļ!» Zane iesaucas un smejas, ka tagad balva esot jāatstrādā, piedaloties žūrijā jauniešu projektu konkursā. «Super idejas, ko izdomā 5.–8. klašu skolēni, lieliski domu gājieni,» viņa secina. Tik gudriem bērniem noteikti būs spīdoša nākotne.

Bet kā tad ar pašiem? Kāda ir «Rasa Botanicals» nākotnes vīzija? «Mans mērķis bija izveidot šo uzņēmumu, lai tas darbojas kā autonoma vienība. Tagad ir ražošanas cilvēki, ir pārdošanas speciālists, viss strādā bez manas klātbūtnes. Pati ar sirdi un dvēseli esmu «Kinetics Nail Systems», kur gribu strādāt arī turpmāk. Šeit, Sutros, redzu stabilu darbojošos sistēmu, kur mana piesaiste ir jaunas idejas un investīciju meklējumi. Jau teicu, ka man interesanti ir jaunie projekti, patīk tieši jaunrades process. Domāju, tuvākie pieci gadi būs pietiekami ilgs laiks, lai viss sakārtotos, kā to esmu iecerējusi.»

Kādas beigas ir kā cita sākums

Ņemot vērā to, ka Zane dienas vada Rīgā, «Rasa Botanicals» ražotnē Sutros saimnieko Māris un Elita Grigaļi. «Kādas beigas ir kā cita sākums,» par to visu saka Māris, kurš ilgus gadus bijis Sutru pamatskolas direktors un sporta skolotājs. «Kad Zane ieminējās par projektu, jau bija zināms, ka mazā audzēkņu skaita dēļ skola nepastāvēs,» atminas Māris.

«Protams, ka bija jādomā par nākotni, tāpēc atbalstījām meitas ideju, visus savus uzkrājumus ieguldījām saimniecības ēkas remontā, kur tagad ir uzņēmuma ražotne.»

Arī Elita jaunajai nodarbei ķērusies klāt ar profesionālu aizrautību, studējot enciklopēdijas un zinātnisko literatūru, ko viņai piegādā Zane. Vispirms pašai bija jāsaprot, ar ko katrs augs ir unikāls un neatkārtojams, lai dotos pie zinātniekiem un lūgtu pētīt vairāk, lai vēlāk, ražojot un piedāvājot klientiem ekstraktus, šīs zināšanas varētu pielietot mārketingā.

Gan vecāki, gan pati Zane ir pārliecināti, ka uzņēmuma izveidošana un veiksmīgs tā darbības sākums ir dažādu apstākļu laimīga sakritība, vienas ķēdes posmi, kas deva iespēju vairākiem sadarbības partneriem apvienot spēkus un radīt jaunus produktus ar plašām nākotnes iespējām tepat Latvijā un aiz robežām. Mazs uzņēmums nekad nenozīmē sīks.

Valsts reģionālās attīstības aģentūra

Latgale – Latvijai un pasaulei. Vietējo uzņēmēju devums tautas, reģiona un valsts nākotnei.

Materiāls ir sagatavots ar Valsts reģionālās attīstības aģentūras finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.